

Thực trạng sử dụng khai cuộc trong ván đấu của các nữ vận động viên cờ vua

ThS. Hoàng Thị Út

TÓM TẮT:

Phân tích xu hướng sử dụng khai cuộc của nữ vận động viên (VĐV) tại các giải cờ vua trong nước và quốc tế có ý nghĩa quan trọng trong công tác huấn luyện cho VĐV cờ vua Việt Nam. Sử dụng các phương pháp nghiên cứu thường quy trong thể dục thể thao (TĐTT) và chuyên môn cờ vua đã cho thấy rõ thực trạng sử dụng khai cuộc của các nữ VĐV cờ vua hàng đầu Việt Nam và thế giới trong thời gian gần đây.

Từ khóa: khai cuộc, cờ vua, nữ vận động viên.

ABSTRACT:

Analysis of the opening tendencies of female athletes at national and international chess championships is important in training of Vietnamese chess players. Using the methodology of regular training in sport and chess has shown clearly the actual use of the opening of the female chess players in Vietnam and the world in recent times.

Keywords: opening, chess, female player.

1. ĐẶT VẤN ĐỀ

Khai cuộc là giai đoạn bắt đầu ván đấu, có ảnh hưởng quyết định tới kết quả một ván đấu cờ vua. Việc thường xuyên cập nhật những thông tin mới về khai cuộc sẽ giúp ích cho các huấn luyện viên (HLV) và các VĐV có cách tiếp cận tốt hơn để thuận lợi cho công tác huấn luyện và tập luyện chuẩn bị cho thi đấu.

Qua tìm hiểu và phân tích biên bản các giải thi đấu, chúng tôi nhận thấy công tác huấn luyện khai cuộc cho VĐV cờ vua trong nước mặc dù đã được các HLV hết sức coi trọng song lại chưa mang lại kết quả như mong muốn. Thực trạng này có nhiều nguyên nhân như: việc sử dụng phương pháp huấn luyện khai cuộc chưa hợp lý; VĐV ít có cơ hội thi đấu, cọ sát nhằm vận dụng kiến thức được trang bị vào thực tiễn... thì một trong những nguyên nhân chính là nội dung huấn luyện khai cuộc không thường xuyên đổi mới, cập nhật những thông tin mới về các phương án khai cuộc, chưa bắt kịp xu hướng sử dụng các khai cuộc của VĐV châu lục và thế giới...

Xuất phát từ những lý do nêu trên, chúng tôi tiến hành nghiên cứu đề tài: **“Thực trạng sử dụng khai cuộc trong ván đấu của các nữ vận động viên cờ vua”**.

Nghiên cứu đã sử dụng các phương pháp sau: phân tích và tổng hợp tài liệu, phân tích ván đấu (thông qua các phần mềm chuyên dụng và máy tính) và toán học thống kê.

2. KẾT QUẢ NGHIÊN CỨU

2.1. Thực trạng sử dụng khai cuộc của nữ VĐV cờ vua tại các giải Quốc tế

2.1.1. Thực trạng sử dụng khai cuộc của các nữ VĐV tại giải vô địch khu vực 3.3 (zone 3.3) năm 2015

Giải cờ vua khu vực 3.3 là giải chính thức trong hệ thống thi đấu của Liên đoàn cờ vua Thế giới dành cho các nước Đông Nam Á nhằm tranh 01 suất tham dự giải vô địch thế giới. Sử dụng phần mềm chessbase để phân tích dữ liệu các ván đấu tại giải thu được kết quả như trình bày tại bảng 1.

Từ kết quả tại bảng 1 cho thấy:

- Trong các hệ thống khai cuộc được sử dụng, hệ thống khai cuộc kín được các VĐV sử dụng nhiều nhất (58 ván, chiếm tỷ lệ 64.44%), hệ thống khai cuộc thoáng được sử dụng ít nhất (chỉ có 1 ván đấu sử dụng khai cuộc thoáng, chiếm tỷ lệ 1.11%).

- Ở các dạng thức khai cuộc, các khai cuộc được sử dụng nhiều là: phòng thủ Xixilia (13 ván, chiếm tỷ lệ 14.44%); các dạng khai cuộc tốt hậu, gambit hậu không tiếp nhận (8 ván, chiếm tỷ lệ 8.89%).

Kết quả nghiên cứu này phù hợp với kết quả nghiên cứu của Hoàng Hải (2010) và Hoàng Thị Út (2014).

2.1.2. Thực trạng sử dụng khai cuộc của các nữ VĐV cờ vua tại giải vô địch nữ châu Á năm 2014

Giải vô địch nữ châu Á được tổ chức hàng năm. Bên cạnh cúp, huy chương và tiền thưởng cho các kỳ

Bảng 1. Thực trạng sử dụng khai cuộc của các nữ VĐV tại giải vô địch khu vực 3.3 năm 2015

Hệ thống khai cuộc	Dạng thức	Σ Ván (ni)	Tỷ lệ %	Kết quả		Kết quả		Kết quả	
				Σni 1-0	Tỷ lệ %	Σni 1/2	Tỷ lệ %	Σni 0-1	Tỷ lệ %
Khai cuộc kín	Khai cuộc Réti	2	2.22			1		1	
	Khai cuộc Anh	6	6.67	3		2		1	
	Khai cuộc tốt cánh hậu	4	4.44	4					
	Gambit Budapest	1	1.11					1	
	Phòng thủ Benoni	2	2.22			1		1	
	Phòng thủ Hà Lan	3	3.33	1		1		1	
	Các dạng khai cuộc Tốt hậu	8	8.89	3		3		2	
	Phòng thủ Slavo	7	7.78	3		2		2	
	Gambit Hậu tiếp nhận	3	3.33	1		1		1	
	Gambit Hậu không tiếp nhận	8	8.89	6		2			
	Phòng thủ Grunfeld	2	2.22	1		1			
	Phòng thủ Ấn độ mới	5	5.56	2		2		1	
	Phòng thủ Nhimsovich	1	1.11			1			
	Phòng thủ Ấn độ cổ	6	6.67	3		1		2	
	Khai cuộc nửa thoáng	Phòng thủ Scandinavi	1	1.11	1				
Phòng thủ Alekhin		7	7.78	4		2		1	
Phòng thủ Ufimsef		2	2.22	2					
Phòng thủ Karo - can		2	2.22	1					
Phòng thủ Xixilia		13	14.44	7		1		5	
Phòng thủ Pháp		5	5.56	1		3		1	
Khai cuộc thoáng	Ván cờ Scotland	1	1.11			1			
	Ván cờ Tây Ban Nha	1	1.11					1	
Tổng		90							

Bảng 2. Thực trạng sử dụng khai cuộc của các nữ VĐV cờ vua tại giải vô địch nữ châu Á năm 2014

Hệ thống khai cuộc	Dạng thức	Σ Ván (ni)	Tỷ lệ %	Kết quả		Kết quả		Kết quả	
				Σni 1-0	Tỷ lệ %	Σni 1/2	Tỷ lệ %	Σni 0-1	Tỷ lệ %
Khai cuộc kín	Những khai cuộc không phổ biến	2	1.42	1				1	
	Khai cuộc Réti	11	7.80	2		7		2	
	Khai cuộc Anh	5	3.55	4				1	
	Khai cuộc tốt cánh hậu	12	8.51	3		3		6	
	Gambit Budapest		0.00						
	Phòng thủ Ấn Độ cổ phương án không phổ biến	0	0.00						
	Phòng thủ Benoni	3	2.13	1				2	
	Phòng thủ Hà Lan	2	1.42	1				1	
	Các dạng khai cuộc Tốt hậu	8	5.67	3		2		3	
	Gambit hậu		0.00						
	Phòng thủ Slavo	12	8.51	2		7		3	
	Gambit Hậu tiếp nhận		0.00						
	Gambit Hậu không tiếp nhận	4	2.84	4					
	Phòng thủ Grunfeld	4	2.84	1		3			
	Phòng thủ Catalon	0	0.00						
	Phòng thủ Ấn độ mới	6	4.26	2		2		2	
	Phòng thủ Nhimsovich	3	2.13	1		2			
	Phòng thủ Ấn độ cổ	3	2.13	1		1			

Khai cuộc nửa thoáng	Dạng khai cuộc mới của e4		0.00					
	Phòng thủ Scandinavi		0.00					
	Phòng thủ Alekhin		0.00					
	Phòng thủ Ufimsef	6	4.26	1	3	2		
	Phòng thủ Karo - can	3	2.13	2	1			
	Phòng thủ Xixilia	30	21.28	13	10	7		
	Phòng thủ Pháp	12	8.51	6	3	3		
Khai cuộc thoáng	Khai cuộc e4 mở	3	2.13	2			1	
	Khai cuộc Gambit Vua		0.00					
	Khai cuộc Mã cánh Vua		0.00					
	Phòng thủ Philidor	1	0.71	1				
	Ván cờ Nga		0.00					
	Ván cờ Scotland	1	0.71				1	
	Ván cờ ba Mã		0.00					
	Ván cờ tứ Mã	1	0.71		1			
	Ván cờ Italia	2	1.42	1			1	
	Phòng thủ 2 mã	1	0.71	1				
Ván cờ Tây Ban Nha	6	4.26	2	2	2			
Tổng		141						

thủ đạt thành tích cao, các VĐV còn tranh xuất tham dự giải vô địch cờ vua thế giới. Năm 2014 giải được tổ chức tại thành phố Sharjah, thuộc các tiểu vương quốc Ả rập thống nhất. Kết quả thống kê thực trạng sử dụng khai cuộc của các VĐV được trình bày tại bảng 2.

Từ bảng 2 cho thấy:

- Trong các hệ thống khai cuộc được sử dụng, hệ thống khai cuộc kín được các VĐV sử dụng nhiều nhất (75 ván, chiếm tỷ lệ 53.19%), hệ thống khai

cuộc thoáng được sử dụng ít nhất (chỉ có 11 ván đấu sử dụng khai cuộc thoáng, chiếm tỷ lệ 7.80%).

- Ở các dạng thức khai cuộc, các khai cuộc được sử dụng nhiều là: phòng thủ Xixilia (30 ván, chiếm tỷ lệ 21.28%); khai cuộc tốt cánh hậu, phòng thủ Slavo, phòng thủ Pháp (12 ván, chiếm tỷ lệ 8.51%).

Kết quả này tương tự thực trạng sử dụng khai cuộc tại giải vô địch khu vực 3.3 (được trình bày tại bảng 1) và kết quả nghiên cứu của Hoàng Hải (2010) và Hoàng Thị Út (2014).

Bảng 3. Thực trạng sử dụng khai cuộc tại giải vô địch thế giới nữ năm 2015 (n = 202)

Hệ thống khai cuộc	Dạng thức	Σ Ván (ni)	Tỷ lệ %	Kết quả		Kết quả		Kết quả	
				Σni 1-0	Tỷ lệ %	Σni 1/2	Tỷ lệ %	Σni 0-1	Tỷ lệ %
Khai cuộc kín	Những khai cuộc không phổ biến								
	Khai cuộc Réti	20	9.90	6		8		6	
	Khai cuộc Anh	9	4.46	3		4		2	
	Khai cuộc tốt cánh hậu	20	9.90	9		8		3	
	Gambit Budapest	1	0.50	1					
	Phòng thủ Ấn Độ cổ phương án không phổ biến		0.00						
	Phòng thủ Benoni	5	2.48	1		2			
	Phòng thủ Hà Lan	2	0.99	1				1	
	Các dạng khai cuộc Tốt hậu	2	0.99			2			
	Gambit hậu	1	0.50	1					
	Phòng thủ Slavo	3	1.49	1		1		1	
	Gambit Hậu tiếp nhận		0.00						
	Gambit Hậu không tiếp nhận	28	13.86	9		12		7	
	Phòng thủ Grunfeld	3	1.49			2			
	Phòng thủ Catalan	8	3.96	4					
	Phòng thủ Ấn độ mới	16	7.92	5		6		5	
	Phòng thủ Nhimsovich	9	4.46	2		7		0	
Phòng thủ Ấn độ cổ	4	1.98	4				0		

Khai cuộc nửa thoáng	Dạng khai cuộc mới của e4		0.00					
	Phòng thủ Scandinavi	1	0.50				1	
	Phòng thủ Alekhin	1	0.50				1	
	Phòng thủ Ufimsef	4	1.98	1		2	1	
	Phòng thủ Karo - can	6	2.97	4		1	1	
	Phòng thủ Xixilia	29	14.36	6		14	9	
	Phòng thủ Pháp	10	4.95	2		4	4	
Khai cuộc thoáng	Khai cuộc e4 mở		0.00					
	Khai cuộc Gambit Vua		0.00					
	Khai cuộc Mã cánh Vua		0.00					
	Phòng thủ Philidor	1	0.50	1				
	Ván cờ Nga		0.00					
	Ván cờ Scotland	3	1.49	1		2		
	Ván cờ ba Mã		0.00					
	Ván cờ tứ Mã	3	1.49	1		2		
	Ván cờ Italia	1	0.50			1		
	Phòng thủ 2 mã		0.00					
	Ván cờ Tây Ban Nha	12	5.94	5		4	3	
Tổng		202						

2.1.3. Thực trạng sử dụng khai cuộc tại giải vô địch thế giới nữ năm 2015

Giải vô địch cờ vua nữ thế giới được tổ chức tại Sochi, Nga từ ngày 17/3 đến 7/4/2015. Việt Nam có một đại diện là Nguyễn Thị Thanh An do đoạt vé từ vòng khu vực 3.3 tại Phillippines năm 2013. Kết quả thống kê thực trạng sử dụng khai cuộc của các VĐV được trình bày tại bảng 3.

Từ bảng 3 cho thấy:

- Trong các hệ thống khai cuộc được sử dụng, hệ thống khai cuộc kín được các VĐV sử dụng nhiều nhất (137 ván, chiếm tỷ lệ 64.85%), hệ thống khai cuộc thoáng được sử dụng ít nhất (chỉ có 20 ván đấu sử dụng khai cuộc thoáng, chiếm tỷ lệ 9.90%).

- Ở các dạng thức khai cuộc, các khai cuộc được sử dụng nhiều là: phòng thủ Xixilia (29 ván, chiếm tỷ lệ 14.36%); gambit hậu không tiếp nhận, khai cuộc Réti, khai cuộc tốt cánh hậu.

Bảng 4. Thực trạng sử dụng khai cuộc của nữ VĐV tại giải vô địch cá nhân năm 2014 (n = 176)

Hệ thống khai cuộc	Dạng thức	Σ Ván (ni)	Tỷ lệ %	Kết quả		Kết quả		Kết quả	
				Σni 1-0	Tỷ lệ %	Σni 1/2	Tỷ lệ %	Σni 0-1	Tỷ lệ %
Khai cuộc kín	Những khai cuộc không phổ biến								
	Khai cuộc Réti	8	4.55	4		3		1	
	Khai cuộc Anh	12	6.82	4		3		5	
	Khai cuộc tốt cánh hậu	10	5.68	2		3		5	
	Gambit Budapest	2	1.14	1				1	
	Phòng thủ Ấn Độ cổ phương án không phổ biến	1	0.57					1	
	Phòng thủ Benoni	6	3.41	2		3		1	
	Phòng thủ Hà Lan	1	0.57	1					
	Các dạng khai cuộc Tốt hậu	10	5.68	5				5	
	Gambit hậu	2	1.14	1				1	
	Phòng thủ Slavo	24	13.64	13		3		5	
	Gambit Hậu tiếp nhận	1	0.57					1	
	Gambit Hậu không tiếp nhận	25	14.20	10		7		8	
	Phòng thủ Grunfeld	6	3.41	3				3	
	Phòng thủ Catalan	2	1.14	2					
	Phòng thủ Ấn độ mới	9	5.11	4		2		3	
	Phòng thủ Nhimsovich	1	0.57					1	
	Phòng thủ Ấn độ cổ	7	3.98	4		1		2	

Khai cuộc nửa thoáng	Dạng khai cuộc mới của e4		0.00					
	Phòng thủ Scandinavi	5	2.84	3	1		1	
	Phòng thủ Alekhin	2	1.14				2	
	Phòng thủ Ufimsef		0.00					
	Phòng thủ Karo - can	1	0.57				1	
	Phòng thủ Xixilia	28	15.91	15	3		10	
	Phòng thủ Pháp	7	3.98	1	1		5	
Khai cuộc thoáng	Khai cuộc e4 mở	1	0.57	1				
	Khai cuộc Gambit Vua		0.00					
	Khai cuộc Mã cánh Vua		0.00					
	Phòng thủ Philidor		0.00					
Khai cuộc thoáng	Ván cờ Nga	2	1.14	1			1	
	Ván cờ Scotland		0.00					
	Ván cờ ba Mã		0.00					
	Ván cờ tứ Mã		0.00					
	Ván cờ Italia		0.00					
	Phòng thủ 2 mã		0.00					
	Ván cờ Tây Ban Nha	3	1.70	1			2	
Tổng		176						

Kết quả này tương tự thực trạng sử dụng khai cuộc tại giải vô địch khu vực 3.3 và giải vô địch châu Á (được trình bày tại bảng 1 và 2) và kết quả nghiên cứu của Hoàng Hải (2010), Hoàng Thị Út (2014).

2.2. Thực trạng sử dụng khai cuộc của nữ VĐV cờ vua Việt Nam tại các giải quốc gia

2.2.1. Giải vô địch cá nhân năm 2014

Trong hệ thống thi đấu của Liên đoàn Cờ Việt Nam, giải vô địch cá nhân (giải còn có tên gọi là giải

vô địch cờ vua hạng nhất quốc gia hoặc giải A1 quốc gia) được coi là giải đấu quốc gia quan trọng nhất của liên đoàn và các kỳ thủ. Năm 2014, giải được tổ chức từ ngày 25/3 đến 03/4/2014 tại thành phố Đà Lạt gồm 2 nội dung nam và nữ cờ tiêu chuẩn. Kết quả thống kê thực trạng sử dụng khai cuộc của các VĐV được trình bày tại bảng 4.

Từ bảng 4 cho thấy, kết quả các nữ VĐV cờ vua trong nước sử dụng khai cuộc cũng thống nhất với các VĐV thế giới, khai cuộc kín được sử dụng nhiều nhất

Bảng 5. Thực trạng sử dụng khai cuộc của nữ VĐV tại giải vô địch cá nhân năm 2015

Hệ thống khai cuộc	Dạng thức	Σ Ván (ni)	Tỷ lệ %	Kết quả		Kết quả		Kết quả	
				Σni 1-0	Tỷ lệ %	Σni 1/2	Tỷ lệ %	Σni 0-1	Tỷ lệ %
Khai cuộc kín	Những khai cuộc không phổ biến								
	Khai cuộc Réti	1	1.41			1			
	Khai cuộc Anh	4	5.63	1		1		2	
	Khai cuộc tốt cánh hậu	4	5.63	1				3	
	Gambit Budapest		0.00						
	Phòng thủ Ấn Độ cổ phương án không phổ biến		0.00						
	Phòng thủ Benoni	5	7.04	2		1		2	
	Phòng thủ Hà Lan	1	1.41			1			
	Các dạng khai cuộc Tốt hậu	9	12.68	3		2		4	
	Gambit hậu		0.00						
	Phòng thủ Slavo	10	14.08	1		7		2	
	Gambit Hậu tiếp nhận		0.00						
	Gambit Hậu không tiếp nhận	10	14.08	6		3		1	
	Phòng thủ Grunfeld	1	1.41	1		1			
	Phòng thủ Catalan	3	4.23	2		1		1	
	Phòng thủ Ấn độ mới	4	5.63	1		1		1	
	Phòng thủ Nhimsovich	4	5.63			2		1	
	Phòng thủ Ấn độ cổ	1	1.41			1			

Khai cuộc nửa thoáng	Dạng khai cuộc mới của e4		0.00					
	Phòng thủ Scandinavi	1	1.41	1				
	Phòng thủ Alekhin	2	2.82				2	
	Phòng thủ Ufimsef		0.00					
	Phòng thủ Karo - can	2	2.82	1			1	
	Phòng thủ Xixilia	8	11.27	4		1	3	
	Phòng thủ Pháp		0.00					
Khai cuộc thoáng	Khai cuộc e4 mở		0.00					
	Khai cuộc Gambit Vua		0.00					
	Khai cuộc Mã cánh Vua		0.00					
	Phòng thủ Philidor		0.00					
Khai cuộc thoáng	Ván cờ Nga		0.00					
	Ván cờ Scotland	1	1.41				1	
	Ván cờ ba Mã		0.00					
	Ván cờ tứ Mã		0.00					
	Ván cờ Italia		0.00					
	Phòng thủ 2 mã		0.00					
	Ván cờ Tây Ban Nha		0.00					
Tổng		71						

và khai cuộc thoáng được sử dụng ít nhất. Trong các dạng thức khai cuộc cụ thể, khai cuộc phòng thủ Xixilia vẫn là dạng khai cuộc được sử dụng nhiều nhất. và kết quả nghiên cứu của Hoàng Hải (2010), Hoàng Thị Út (2014).

2.2.2. Giải vô địch cá nhân năm 2015

Năm 2015, giải được tổ chức từ ngày 17/4 đến 26/4/2015 tại thành phố Hồ Chí Minh gồm 2 nội dung nam và nữ cờ tiêu chuẩn. Kết quả thống kê thực trạng sử dụng khai cuộc của các VĐV được trình bày tại bảng 5.

Từ bảng 5 cho thấy, kết quả các nữ VĐV cờ vua trong nước sử dụng khai cuộc cũng thống nhất với các VĐV thế giới, khai cuộc kín được sử dụng nhiều nhất và khai cuộc thoáng được sử dụng ít nhất. Trong các

dạng thức khai cuộc cụ thể, khai cuộc phòng thủ Xixilia vẫn là dạng khai cuộc được sử dụng nhiều nhất. và kết quả nghiên cứu của Hoàng Hải (2010), Hoàng Thị Út (2014).

3. KẾT LUẬN

- Trong các hệ thống khai cuộc, hệ thống khai cuộc kín được đa số các VĐV sử dụng tại các giải quốc tế và trong nước, hệ thống khai cuộc thoáng ít được các VĐV sử dụng trong ván đấu.

- Các dạng khai cuộc được các VĐV quốc tế và trong nước sử dụng nhiều tại các giải thi đấu là: phòng thủ Xixilia, khai cuộc tốt cánh hậu, các dạng khai cuộc tốt hậu, phòng thủ Slavo, gambit hậu không tiếp nhận.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Bộ môn Cờ trường ĐH.TDĐT Bắc Ninh, *Nghiên cứu ứng dụng phần mềm Chessbase 8.0 trong giảng dạy khai cuộc cho sinh viên chuyên sâu cờ vua trường Đại học TDĐT*, Đề tài cấp bộ môn.

2 Nguyễn Hồng Dương (2015), *Giáo trình cờ vua*, Tài liệu giảng dạy cho sinh viên Đại học TDĐT, Nxb TDĐT, Hà Nội.

3. Hoàng Hải (2010), *Xu hướng sử dụng khai cuộc của VĐV hiện nay*, đề tài cấp cơ sở, trường Đại học TDĐT Bắc Ninh.

4. Hoàng Thị Út (2014), *Nghiên cứu ứng dụng các dạng thức khai cuộc cho nam VĐV cờ vua trẻ tập luyện tại trường Phổ thông năng khiếu TDĐT Olympic*, đề tài cấp cơ sở, trường Đại học TDĐT Bắc Ninh.

5. Phần mềm cờ vua Chessbase 9.0

6. Phần mềm cờ vua Fritz 11.

Nguồn bài báo: Bài báo trích từ kết quả nghiên cứu luận án tiến sĩ khoa học giáo dục: “Nghiên cứu nội dung huấn luyện khai cuộc cho nữ VĐV cờ vua cấp I và kiện tướng Việt Nam” của nghiên cứu sinh Hoàng Thị Út.

(Ngày Tòa soạn nhận được bài: 25/3/2018; ngày phản biện đánh giá: 19/4/2018; ngày chấp nhận đăng: 18/5/2018)